

جشن‌های ایرانی مهرگان

شادی و برگزاري جشن یکی از ویژگی‌های فرهنگ ایرانی است. تا پیش از ساسانیان، یعنی در دوران پارت‌ها و اشکانیان، کسی را که مرده بود، ب خاک می‌سپردند و زاد و روزش را، از کوچک تا بزرگ، از شاهزاده تا فقیر، تا سی سال جشن می‌گرفتند.

مهرگان نیز مانند نوروز يك عيد (روزبه) در رابطه با میترا می‌باشد. میترا در نوروز رستاخیز می‌کند و با قربانی کردن گاوی، که در اساتیر ایران نماد زمستان است، به زمین زندگانی دوباره می‌بخشد، و در آغاز زمستان به آسمان بالا می‌رود تا دوباره در آغاز بهار، نوروز، پایین آید. این هردو، از جشن‌های میترايي باستانی هستند که پیش از زردشت و هخامنشیان در ایران برگزار می‌شدند. از اینرو، برپایی این جشن به زمان کیانیان برمی‌گردد.

در گاهشماری ایرانیان، روز شانزدهم هر ماه «مهرروز» نامیده می‌شد و «ایزد مهر» را موکل این روز بشمار می‌آوردند. بنا بر آیین معمول در ایران، چون نام روز با نام ماه یکی می‌شد، آن روز را ایرانیان جشن می‌گرفتند. از اینرو، روز شانزدهم از ماه مهر، جشن مهرگان بود که یکی از بزرگترین جشن‌های ایران باستان بشمار میرفت.

شب یلدا

“یلدا” به معنای زایش، است. این واژه با همین معنا به زبان عربی نیز راه یافته است. یلدا، نام شب نخست زمستان و شب پایانی پاییز است. یلدا، که درازترین شب سال و شب آغازین چله‌ی (چله‌ی) بزرگ است، در میان ایرانیان، شبی گرامی است. در پگاه پس از یلدا، روزها رو به بلندی می‌گذارند و میزان روشنایی در برابر تاریکی رو به افزونی می‌گذارد.

یلدا نیز، از جشن‌های آتش‌یه شمار می‌رود، چون از جشن‌های شبانه است و ایرانیان در آن شب آتش می‌افروزند. این شب را شب چله‌ی بزرگ نیز می‌نامند. چله‌ی بزرگ از یکمین روز دی ماه، که خور روز یا خرمرز نام دارد، تا دهم بهمن ماه، که جشن سده است به درازا می‌انجامد. آن گاه چله‌ی کوچک فرا می‌رسد، که زمان آن نیز از دهم بهمن تا آغاز اسفند است. در چله‌ی کوچک، سرمای هوا کاهش می‌یابد.

آیین‌های شب یلدا

ایرانیان در این شب، یعنی شب نخستین ماه دی، به جشن و شادمانی می‌پردازند. خانواده‌ها با خویشاوندان، یا با دیگر خانواده‌ها، گرد هم می‌آیند و شب زنده‌داری می‌کنند. برای جشن این شب نیز، افزون بر پختن شیرینی‌های گوناگون، آجیل ویژه‌ای فراهم می‌گردد که در آن همه‌گونه خشکبار: بادام، مغز گردو، فندق، بادام زمینی، نخودبرشته و دیگر دانه‌های خوردنی برشته شده، میوه‌های خشک شده: انگور، آلو، و انار، هندوانه، خربزه، ازگیل، سیب، انگور، خرما و ... دیده می‌شوند. خواندن غزل‌های حافظ و سروده‌هایی از شاهنامه نیز بخشی دیگر از برنامه‌های شب یلدا می‌باشد.